

Krisna-hívők párválasztási szokásai
OTDK Dolgozat- Társadalomtudományi Szekció

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés.....	3
I.1. Az új vallási mozgalmak kialakulása.....	4
I.2. Krisna-tudat.....	6
II. Párválasztás.....	9
II.1. Párkapcsolat, együttélés Magyarországon.....	9
II.2. Férfi és nő kapcsolatára vonatkozó szabályok a Krisna-tudatban.....	10
II.3. Védikus, tradicionális párválasztás.....	15
II.4. Párválasztás menete.....	15
II.4.1. Egyéni eset ismertetése.....	18
II.5. Elvárások a párválasztás során.....	20
II.6. Család szerepe a párválasztásban.....	22
II.7. Védikus esküvő.....	23
III. Összegzés.....	25
IV. Irodalomjegyzék.....	26

I. Bevezetés

2013. évi TDK dolgozatomban a somogyvámosi Krisna-hívők párválasztási szokásait kívánom vizsgálni. A párválasztás intézménye rendkívül fontos minden egyénnél, főként az említett vallásos közösségben, ugyanis itt a házasság egy életre szóló döntés.

Véleményem szerint a Krisna-hívők párválasztásában a család kérdése kulcsfontosságú szerepet játszik. Kultúrájukban a házasság egy életen át tartó folyamat, így olyan párt választanak maguknak, aki a családjuk része lesz, akivel leélik majd az életüket. Ugyanis egész hitüket a közösség határozza meg és a család által erősíteni tudják a kulturális közösséget, mely életvitelük meghatározó eleme. A lelki életben való fejlődés útján közösen haladnak a házastársak és a kulturális elemeket is együtt sajátítják el. Úgy gondolom, hogy a Krisna- tudatos párválasztásnál a megfelelő társ választásának folyamán a szerelem csak másodlagos szempont. Számukra egy lelki társ, egy barát megtalálása a cél. A Krisna-hívők intelligenciával és megfontoltsággal választanak maguknak párt. Ezzel szemben a befogadó társadalom párválasztásánál a külső az elsődleges tényező, majd pedig az érzelmek hatására választják ki partnerüket. Interjúim segítségével ezeket a megállapításokat kívántam alátámasztani.

Kutatásom során 2013 januárjában egy hetet töltöttem Somogyvámoson, ahol tizenkét adatközlővel készítettem félig strukturált interjút a Krisna-völgy indiai Kulturális Központ és Biofarmon.

Interjúim során a következő kérdésekre tértem ki részletesen a párválasztás témakörén belül:

- Miért lett az adott bhakta Krisna-hívő?
- Hogyan alakult a párválasztás folyamata az egyén esetében?
- Mik voltak a legfontosabb értékek, amiket egy társban keresett?
- Milyen visszajelzéseket kapott a szüleitől a párválasztása kapcsán?

Interjú alanyaim több csoportba is sorolhatók. Kutatásom témáját a lehető legtöbb szempontból próbáltam körüljárni. Vizsgáltam olyan hívőt, aki a Krisna- völgyön belül él, és olyat is, aki Somogyvámos területén lakik. Interjúztam házasságban élő és a társulás fázisában járó bhaktákkal¹ is. Készítettem interjút olyan házaspárral, akik családotól tértek át a hitre és

¹ Bhakta: olyan Krisna-hívő, aki komolyan gyakorolja a vallást

olyan hívővel is beszélgettem, aki nem szeretne házasodni. Adatközlőim többsége női bhakta volt, azaz mataji.² Dolgozatomban a felhasznált interjúrészleteket más névvel kívánom közölni, megőrizve ezzel az anonimitást.

Egyhetes terepmunkám során résztvevő megfigyelőként is végeztem munkámat. Ugyanis a reggeli programokon és a völgyben járva megfigyeltem, hogyan viszonyul egymáshoz egy férfi és egy nő, valamint a rájuk vonatkozó szabályok gyakorlását is tanulmányozhattam.

Dolgozatomban ismertetem a magyarországi párkapcsolatokat, valamint a Krisna-völgyi párválasztás menetét. Szó esik a férfi és nő kapcsolatára vonatkozó szabályokra, melyeket a gyakorlatban látott példákkal támasztok alá. A párválasztást egy egyéni eset útján is bemutatom. Kutatásom során arra is kerestem a választ, hogy mik a legfontosabb elvárások egy Krisna hívő számára, valamint, hogy hogyan zajlik a védikus esküvő.

I.1. Az új vallási mozgalmak kialakulása

Durkheim megközelítése szerint „a vallás szent dolgokra vonatkozó hitek és gyakorlatok egységes rendszere.” „A „szent” fogalma a profánhoz képest értelmezhető: profán mindaz, ami az adott társadalomban szokásosnak vehető, szent az, amelyek nem hétköznapiak, meghaladják az általános léttapasztalatokat.” (Kabai 2005: 11)

Az 1990-es években Magyarországon elkezdtek kibontakozni az új vallási mozgalmak. Az eddig csak kevesek számára ismert legális kisegyházak, mozgalmak és csoportok nagyobb nyilvánosságot kaptak. Az emberek érzékelték a mindennapihoz képest egzotikumnak számító krisnások öltözékét, a guruk stadionokban kezdtek el hirdetni és látványos fesztiválokat szerveztek. Nagy szerepet kaptak a tömegkommunikációban, valamint az új vallási mozgalmak képviselőjeként a parlamentben is helyet foglaltak. „Az Új vallási mozgalmak hazai fogadtatását háromféle attitűd jellemzi. Az első szinte mindegyiket gyanakodva fogadja és - a kifejezést rosszálló értelemben használva - leszektázza őket. A második a hagyományos keresztény egyházak rovására - mint védelemre szoruló, politikai hatalomra nem törekvő, javakat vissza nem igénylő kisebbségeket - más, úgynevezett kisegyházakkal együtt szinte ajnározza őket. A harmadik különböző kritériumok alapján megpróbálja őket a "jók" és a "rosszak" kategóriájába sorolni.” (Kamarás 2003 <http://mek.oszk.hu/08900/08944/08944.htm>). Magyarországon is ez a mentalitás volt tetten

² Mataji: a női bhaktákat nevezik így. Jelentése anya vagy anyácska, ugyanis minden nőre anyaként tekintenek

érhető- a krisnásokkal szemben is- ugyanis az emberek féltek az ismeretlentől és idegenként kezelték őket. Nem tudták, hogy a folyamat számukra jót vagy rosszat jelent és, hogy miért kezdenek tömegesen csatlakozni egy-egy mozgalomhoz. Somogyvámoson -az ott lakók beszámolóí szerint -a nem Krisna-tudatú hívők elfogadták a Krisna-hívőket, hiszen ugyanolyan vallásos embernek tekintik őket, mint más vallás hívőit. Nem a vallási szempont alapján ítélik meg, hanem az emberi tulajdonságokat nézik. Somogyvámosnak van olyan lakója, aki katolikus vallású, mégis mikor templomuk zárva volt a Krisna-hívők templomába ment vallási szertartásra. Van, aki nyaranta velük együtt dolgozik a biofarmon és közvetlen, barátságos viszonyt ápol velük.

Az új vallási mozgalmak- szociológiai meghatározás szerint- egy olyan szektát vagy kultuszt jelölnek, melyek a közelmúltban jelentek meg és csak a vallásosság tágabb részében értelmezhetők. (Andorka 2003: 549)

Az új vallási mozgalmak megjelenésére többféle magyarázat is született. „Bechan megközelítése szerint az új vallási mozgalmak a modern fogyasztói társadalmak anyagiasság, tudomány dominálta kultúrája, technicizált racionalitása ellen az 1960-as években lázadó ellenkultúra hatékonyabb utódai. Az úgynevezett „poszthippi” elmélet is a lázadó ellenkultúrából indul ki: ebben az értelemben az új vallási mozgalmak az ellenkultúra ellenkultúrájaként jelennek meg, és a „pszichodelikus utópia” helyére ékelődnek be. Pszichológiai megközelítés szerint az egyén mozgatórugó a csatlakozás folyamatában az identitáskeresés, a személytelen, bürokratikus struktúrák uralta modernvilágban. Hunter megfogalmazásában az új vallási mozgalmak a modernitás elleni antropológiai tiltakozásként értelmezhetők. Csoport-szintű magyarázatot jelent az identitást meghatározó és átadó hagyományos közösségi formák (család) háttérbe szorulása a nagy mobilitású ipari társadalmakban. Az új vallási mozgalmak a fiatalok számára a valahová való szoros kötődés, a csoporthoz tartozás, a közösség tapasztalatát adják meg. A mozgalmak megjelenésükkel, jelszavaikkal magukhoz vonzzák az embereket. Amire vállalkoznak, az az, hogy a közösséghez való csatlakozás által az egyén egy valós, belső közösséghez való tartozást kap cserébe, amely nem csupán egy társadalmi szerep, hanem valóságos belső identitást és biztonságot nyújt az egyén számára saját maga és a világ értelmezésének tekintetében.” (Kabai 2005: 19)

Az új vallások megismerése felé vezető utat szakaszokra bonthatjuk. „Van Gennep szerint az átmeneteket mindig három fázis jellemzi: elkülönülés, marginalitás (vagy limen, ami latinul „küszöböt” jelent) és egyesülés. Az első fázis (az elkülönülés) olyan szimbolikus viselkedésformát tartalmaz, amely egy személy vagy egy csoport leválását jelképezi, vagy a

társadalmi struktúra egy korábbi, rögzített pontjáról, vagy egy adott kulturális feltételrendszerről (egy „állapotról”), netán mindkettőről. A közbülső, „liminális” szakaszban a rituális szubjektum (az „utazó”) jellemzői bizonytalanok; olyan kulturális területen halad át, amely alig vagy egyáltalán nem emlékeztet a múltbéli vagy az eljövendő állapotra. A harmadik szakaszban (újraegyesülés vagy visszafogadás) az átmenet beteljesedik. A rítusban résztvevő szubjektum- egyén vagy csoport- ismét egy viszonylagos állandó állapotba kerül, és ennek köszönhetően világosan meghatározott és „strukturális” típusú jogai, kötelességei vannak másokkal szemben; elvárják tőle, hogy bizonyos szokásszerű normák és etikai mércék szerint viselkedjék, amelyek kötelezőek a társadalmi pozíció elfoglalójára nézvést az ilyen pozíciók rendszerében.” (Turner 2002: 107-108)

I.2. Krisna-tudat

Az új vallási mozgalmak közé soroljuk a Krisna-tudat kialakulását és elterjedését is. A Krisna-tudatot az új vallási mozgalmakon belül a „világot elutasító új vallási mozgalmak” közé sorolhatjuk. A Krisna-tudat a közösséget állítja középpontba és tagadja az ént. Ez a nyílt vallás a jelen romlottságát hirdeti, miközben Istent el nem múló szeretettel imádja.

Kamarás István az Odaadás nektárja című művében azt mondja a Krisna-tudatról, hogy „a Hare Krisna mozgalom nem szekta, nem kultusz, nem is új vallási mozgalom, hanem egy ősi vallás megújulási mozgalma, olyasmi, mint a katolikus karizmatikus mozgalom, tehát olyan közösségről van szó, ahol a Szentlélek nagy hangsúlyt kap.” (Kamarás 1998: 4)

A Krisna tudat a hinduizmus egyik ágából, a vaisnaizmusból alakult ki. A Krisna-hit legfőbb „szentírási” a Srímad- Bhágavatam és a Bhagavad-gíta. A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupáda tette ismertté az egész világ számára a vallást.

„A Krisna-tudatú hívők a hetvenes évek végén jelentek meg Magyarországon, de csak a misszió második hullámában, a nyolcvanas évek közepén jött létre és indult el életképes közösség. Közösségük a Magyarországi Krisna-tudatú hívők közössége, illetve krisnások. Ezt a kifejezést egyesek pejoratív értelel használják. Mivel azonban a velük rokonszenvezők is leggyakrabban így nevezik őket, maguk a Krisna-tudatú hívők is elfogadják ezt az elnevezést. 1989 óta bejegyzett egyház hazánkban. Az egyház bejegyzésekor ötven főt regisztráltak. Az odatartozók pontos számának megállapítása nagy nehézséget okoz egy olyan egyház esetében, mely nem szervezetként működik. Azért is nehéz a számok megállapítása, mert nem tudni, hogy mitől hívő a hívő. A Krisna hívők számára a legfontosabb érték a bölcsesség, a fegyelmezettség, az engedelmesség, a béke, a belső harmónia, az értelmesség és a

felelősségteljeség. A legkevésbé fontos értékek a szerelem, az önállóság, a társadalmi megbecsülés, az anyagi jólét és a kellemes élet.” (Kamarás 1996)

Interjúalanyaim nagy része a Krisna-tudatot egy-egy fesztivál alkalmával ismerte meg. Többségük elég fiatalon kezdett ismerkedni a hittel és a „találkozás” után megfogalmazódott bennük a völgybe való költözés gondolata. A Krisna-hívők mielőtt az általam vizsgált vallásra tértek vagy egyáltalán nem voltak vallásosak vagy pedig többféle vallásban „kipróbálták” magukat, ám egyikben sem találták meg az igazi boldogságot, ezért itt kerestek végső „menedéket”.

A magyarországi Krisna-hívők központja Somogyvamos területén található. Somogyvamos a Balatontól délre Kaposvár és Fonyód között helyezkedik el. A Krisna-völgy indiai Kulturális Központ és Biofarm 1993-ban alakult. A völgyben jelenleg 130 felnőtt és 30 gyermek él (2013. januári adat). A völgyben élő Krisna-hívő szerzetesek ökológiai gazdálkodással foglalkoznak, mellyel önfenntartó életmódot folytatnak. A völgyben élő szerzeteseknek ez a munkája, odaadó szolgálataikért cserébe élelmiszereket és ruhákat kapnak, ám néhány esetben pénz is jár az elvégzett szolgálatért. Az ilyenfajta életmódot folytató hívőket nevezzük misszionáriusoknak. A misszionarizmus egy puritán életvitel, melyet teljes odaadással kell végezni és a hívőnek teljes mértékben át kell magát adnia az egyháznak.

A Krisna-tudaton belül a társadalom, a varnásramá, négy varnából, azaz társadalomból és négy ásrumból, azaz életszakaszból áll. Az első a brahmácsári, amely huszonöt éves korig tart, ez a tanuló időszak. A második a grihaszta, ami ötven éves korig tart. Ide tartoznak azok, akik éppen társulnak vagy pedig már házaseletet élnek. A harmadik szakasz a vánaprastha. Ez egyfajta visszavonuló rend, ami a lelki élet fejlődésének céljából lemondással jár. A negyedik ásrumban pedig a szannyászi. Ide a lelki tanítómesterek tartoznak, akik teljes lemondással élik életüket és kizárólag a lelki élettel foglalkoznak.

A vallásgyakorlat legfőbb eleme a Hare Krisna mantra, melynek szövege a következő: „Hare Krisna, Hare Krisna, Krisna Krisna, Hare Hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare!”. Kamarás István, *Krisnások Magyarországon* című művében a következő fordítást javasolja: Ó Uram, ó Uram energiája, kérlek, fogadj szolgálatodba!”. Az Isten felé irányuló tiszteletnek és szeretetnek többfajta is van. Lehet egyedül, ún. japá-meditációt végezni. A japázáshoz a japaláncot használják, ami egy 108 szemből álló füzér. A japázás közben minden egyes szemnél a Hare Krisna mantrát kell el mondani, és amikor a lánc végére érnek, az egy kör japázást jelent. Az avatott hívők naponta tizenhat kört japáznak, a nem avatottak, pedig saját maguk számára kitűzött mennyiséggel imádkoznak Krisnához.

A vallásnak másféle megnyilvánulása is létezik. A már említett mantra segítségével Isten felé irányult szeretetet éneklés, vagyis bhadzsana-zás és táncolás, azaz kirtana-zás közben is ki lehet fejezni.

Az általam vizsgált Krisna-hívőkben talán az egyetlen közös pont a hit. Mindegyik alanyom személyisége különböző. Mentalitás szempontjából is eltérést mutatnak. Van, aki gyerekkorában arról álmodozott, hogy egy párkapcsolata lesz és ezt meg is valósította. Van, aki a hittel való találkozás előtt szenvedélyes, érzelmes személy volt. Mindannyiuk számára fontos volt, hogy Krisna-hívő személyt válasszanak társuknak és megfontolt döntést hozzanak. Adatközlőim jó kapcsolatot ápolnak egymással, de ez ebben a közösségben egyáltalán nem meglepő, hiszen kis közösségről van szó, ahol a hívők jól ismerik egymást. Őszintén válaszolnak az érdeklődők kérdéseire és szeretettel fogadják őket.

Alanyaik között férfiak és nők egyaránt találhatók, korosztályon belül sem kategorizálhatók, hiszen fiatalabb és idősebb alannyal is beszélgettem.

II. Párválasztás

Terepmunkám során megvizsgáltam a Krisna-tudatos párválasztás lépéseit. Ebben a fejezetben ismertetném a párválasztás során előírt szabályokat, valamint azt az etikettet, ami a Krisna-völgyben élőkre vonatkozik. Ismertetem a párkapcsolatok magyarországi viszonylatát, valamint egy egyéni, konkrét esetet is bemutatok.

II.1. Párkapcsolat, együttélés Magyarországon

Magyarországon a Krisna-hívők és nem Krisna-hívők párkapcsolati magatartása eltérést mutat és ez a magatartás folyamatos változásokon megy keresztül. Magyarországon hosszú ideig a házasság jelentette a tartós párkapcsolatok egyetlen formáját. Az élettársi kapcsolat a népesség igen kis részét jellemezte, és egyértelműen házasság utáni életforma volt. Az élettársi kapcsolatok elterjedése a nyolcvanas évek végén indult növekedésnek. (Pongrácz 2003: 56)

„Az emberek választási szabadsága megnőtt és a választható lehetőségek köre is kibővült: ki-ki eldöntheti, hogy egyedül vagy párkapcsolatban él, hogy ez utóbbi formája élettársi kapcsolat vagy házasság és, hogy ezek milyen sorrendben kövessék egymást. A házasság monopoljellege megszűnt, az élettársi kapcsolatok elfogadottsága nő: ez utóbbi ritka és deviánsviselkedésből alakult át a házasodási korban lévő generációk többségének tapasztalatává. Az élettársi kapcsolat többnyire nem a házasság helyébe lép, hanem azzal együtt létezik, és bizonyos életszakaszokban- például fiatalkorban vagy válás után- jut nagy szerephez. A fiatalkori élettársi kapcsolatokat tekinthetjük a párkapcsolatok tanulási folyamatának, a felnőtté válás részének, míg idősebb korban az életpálya egy szakaszának.” (Földházi 2008: 18-19)

A házasság helyett sokan választják az együttélést, amit számos körülmény befolyásol. Az esetek egy részében a házasság késleltetésének oka egy biztos állás vagy lakás hiánya, míg az együttélést választók másik részénél a házasság tudatos elutasításáról van szó, hiszen sokak szerint a házasság intézménye csak egy papír. „A valláshoz való viszonyból, a vallásosság meglétéből vagy hiányából bizonyos mértékig következtetni lehet az értékrendbeli eltérésekre. A párkapcsolatra vonatkoztatva: a párkapcsolat formájának megválasztása aligha hat vissza az egyének vallásosságára. A házasságban élők között számottevően magasabb az

egyház tanításai szerint vallásosak aránya, továbbá valamivel átlag feletti az „egyéni módon” vallásosak aránya is.” (Pongrácz 2003: 61)

A fent leírtakkal szemben a Krisna-tudatos párkapcsolatban másként jelenik meg az összeköltözés folyamata. Nagy eltérést mutat, hogy míg a mai magyar társadalomban elfogadott az, ha a férfi és a nő élettársi kapcsolatban él, vagyis házasságon kívül költözik össze, addig a Krisna-hívóknél tilos az effajta kapcsolat. Amíg a két fél nem köt polgári és védikus házasságot, addig nem élhetnek együtt.

II.2. Férfi és nő kapcsolatára vonatkozó szabályok a Krisna-tudatban (Vityi 2009: 13-14)

Terepmunkám során megfigyeltem a férfiak és a nők közötti kapcsolatot. Ebben a kultúrában lényeges eltérések vannak, ha a mi kultúránkra próbáljuk felépíteni a Krisna-tudatot. Először is nézzük meg azt, hogy mik ezek az általános előírások, majd pedig a gyakorlatba ültetve ismertetek néhány példát:

- „A férfi minden nőre úgy tekint, mint az anyjára, a feleségét kivéve. Ha nincs felesége, akkor természetesen mindre úgy tekint. Ez azt jelenti, hogy nagy tisztelettel bánik velük, de ha nincs ok, akkor nem társul velük. Semmilyen esetben sem tekint rájuk úgy, mint egy alacsonyabb rendű, vagy az érzékek kielégítését szolgáló lényekre.
- A férfi csak a feleségétől, lányától, húgától, vagyis a rábízott nőktől fogadhat el szolgálatot (pl.: mosás, takarítás, főzés stb.), és olyan személyes szolgálatot, mint pl. a lábainak a masszírozása, csak a feleségétől.
- Egy vezető, pl. templomvezető inkább úgy tekint a rábízott matajikra, mint a lányaira, semmint a feleségeire. Ezért szintén nem fogadhat el személyes szolgálatot tőlük. Ha egy vezetőnek szüksége van személyes segítségre, inkább egy azonos nemű, fiatalabb bhaktát kell megkérnie.
- Egy nő mindig öltözködjön és viselkedjen szemérmesen, vagyis a haját fonja be, takarja el és a testét is. Ne viseljen kihívó vagy a testet nem megfelelően fedő ruhákat, főleg férfiak előtt, de lehetőleg más nők előtt is viselkedjen szemérmesen.
- Egy nőnek nem illik futnia, tornáznia, táncolnia, nyújtózkodnia más férfiak előtt, vagy olyan tevékenységet végeznie, amely által a ruhája rendezetlenné válik.

- A férfiak és nők általában nem néznek egymás szemébe, hanem a férfiak lejjebb néznek. Ha a férfi magasabb rendű, akkor a nő néz a lábára pl. a feleség férjének, vagy a tanítvány a gurunak.
- A nő a feljebbvalóhoz (pl. guru, templomvezető stb.) úgy viszonyul, mint az apjához, és nem úgy, mint a férjéhez.
- Ha szent helyeken fürdünk, akkor a férfiak és nők nem fürödhetnek egy helyen, sőt, a legjobb, ha nincsenek látótávolságon belül sem.
- Sem a nők, se a férfiak nem jelenhetnek meg meztelenül a nyilvánosság előtt. A nőknek az egész testüket el kell takarniuk, míg a férfiaknak legalább a derék és a comb közötti részt.
- A nők és férfiak mindig a templomszoba különböző részeiben tartózkodnak, általában a nők hátrább vannak, mivel a férfiakat jobban zavarja a nők látványa, mint fordítva.
- A nők lehetőleg ne énekeljenek, sikoltozzanak, vagy sírjanak férfiak jelenlétében. Sríla Prabhupáda engedte ugyan, hogy matajik vezessenek kirtanát³, de ezek ritka esetek voltak. A férfiakat jobban zavarhatja, ha egy nőt kell nézniük. Ha egy férfi leckét ad, akkor nem szükséges, hogy a matajik a lehető legközelebb üljenek hozzá.
- Nem jó, ha az oltáron vagy a konyhában a nők és férfiak vannak együtt, főleg ha egy nő és férfi, akik nem házasok. Friss házasoknál vagy próbaidőben társulóknál szintén nem mindig jó.
- Szankirtana⁴ és prédikálás során is törekedni kell arra, hogy a férfiak a férfakkal, a nők pedig a nőkkel legyenek együtt. Ez azt jelenti, hogy nem küldjük ki őket egy helyre osztani, és ha prédikálunk, nem az ellenkező nemet részesítjük előnyben.”

Dolgozatomban saját tapasztalataimat szeretném megosztani a szabályokra vonatkozóan. A reggeli programokra járva megfigyeltem azt, hogy a férfiak és a nők külön oldalajtón lépnek be a templomba és helyüket is megosztottan foglalják el, a férfiak előrébb állnak, mint a nők. Ez azért fontos, hogy a nők esetleges kihívó mozgásukkal még csak véletlenül se hívják fel magukra a figyelmet. A két nem hívői külön áshramákban⁵ laknak, ezért is van az, hogy nem találkoznak gyakran egymással, nincsenek napi kapcsolatban.

Férfi és nő, hogyha nem házasok nem tartózkodhatnak kettesben zárt ajtók mögött. Ezt az interjúk készítése közben is sikerült meg tapasztalnom, ugyanis nem maradhattam a férjjel

³ Kirtana: a legfelsőbb Úr énekes vagy prózai dicsőítése

⁴ Szankirtana: Isten neveinek közös éneklése

⁵ Áshrama: a Krisna-völgyön belüli szállás szanszkrit neve, menedéket jelent

egy szobában, egy nőnek mindig ott kellett lennie. Nem öltözködhetnek kihívóan sem a hívők, sem pedig a látogatók.

Az állítást, miszerint „egy nőnek nem illik futnia” interjúrészlettel támasztom alá: „*a férjem elment japa sétára, a tengerpartra és láttam, hogy ott sétál. Gyorsan magamra kaptam egy térdig érő kis ruhát és kezembe a szoknyámmal rohantam utána. Azóta is emlegeti, hogy az milyen illetlen volt, mert ő még a lábamat se láthatta volna. És gyorsan magamra kaptam a szoknyát és úgy mentünk tovább. De őt nagyon zavarta, mert illetlen egy nem társulni vágyó férfinak kettesben mutatkozni egy nővel.*”⁶

A nő és a férfi, annak ellenére, hogy házasságok, nem érinthetik meg egymást nyilvános helyen. Interjúalanyaim ezeket a szabályokat betartják, hiszen úgy vélik, hogy nemcsak Krisna-tudatban, de az általuk úgynevezett „kinti világban” is van egyfajta etikett, amit be kell tartani. A férfi és nő kapcsolatára vonatkozó legfontosabb szabály a házasságban jelenik, mely az alapvető négy szabály egyike, miszerint a hívők korlátozott nemi életet élnek, mellyel a belső tisztaságot biztosítják.

Egyik mataji interjúalanyom a szabályok betartásáról így fogalmazott: „*Ha vannak az embereknek elvei, akkor az érzéseket kordában lehet tartani. Nekünk nem célunk, hogy felhúzzuk egymás érzelmeit szexuálisan. A krisna tudatból annyi boldogság jön, hogy ehhez nem kell nemi élet. Mi a nélkül is nagyon boldogok vagyunk.*”⁷ Egy másik alanyom, Andi eme állításnak éppen az ellenkezőjét vallotta: „*Nagyon szenvedélyes embernek vallom magam, nekem kb. egy évbe telt, mire agyban, teljesen el tudtam fogadni, hogy nem élünk korlátozatlan nemi életet.*”

A két megállapításból levonható, hogy a szabályok betartásának a nehézsége egyénre szabott. Attól is függ, hogy a hívő hogyan élte párkapcsolati életét azelőtt, mielőtt megismerkedett a Krisna-tudattal. Annak az egyénnek, akinek előtte gyakori partnerváltásai voltak nehezebb a szabályok gyakorlati megvalósításai is.

A kérdések és válaszok a Krisna-tudatról c. könyv szerint: „a szexualitás korlátozása elmélyült vallási gyakorlatok végzésével könnyebben megvalósítható (például mantra-meditációval, a szentírások tanulmányozásával, az Úr Krisnának végzett odaadó szolgálattal), mert ezek a tevékenységek természetesen csökkentik a testi élvezetek iránti vágyat, és magasabb rendű örömmel töltik el gyakorlójukat.” (Tasi 2003: 87)

Azok a szerzetesek, akik narancssárga sáfrányruhát hordanak, öltözködéssel jelzik azt, hogy életüket teljes egészében a lelki fejlődésnek szentelik, és nem szeretnék házasságba

⁶ Részlet Andival készített interjúmból. Andi 40 éves és 24 évesen ismerte meg a Krisna-tudatot

⁷ Részlet Sárával készült interjúmból. Sára 34 éves és 18 évesen lett Krisna-hívő

lépni. Ők nem állnak kapcsolatba nőkkel, általában nem beszélnek velük, a legtöbb esetben még rájuk sem néznek.

A védikus filozófia tanítása szerint a Krisna-hívők nem tesznek különbséget férfi és nő között, ugyanis mindkét nem Isten egyenrangú kiterjedése, a nemi megkülönböztetés csak ideális állapot, az éppen aktuális test jellemzője. Társadalmi szerepek között viszont van különbség. A nő feladata a háztartás vezetése és a gyermeknevelés. A Krisna-tudatban a férfiakhoz hasonlóan a nők is kaphatnak papi avatást. (Tasi 2003: 104)

A Krisna hívők hisznek a lélekvándorlás gondolatában, miszerint a lelkek folyamatosan új testbe kénytelenek vándorolni. Az, hogy milyen testben éljük le következő életünket, az, az éppen aktuális cselekedeteinknek erkölcsi súlyától függ.

Az alábbiakban idézném Prabhupáda tanításait a férfi és nő párkapcsolatáról, valamint Kamarás István írását a Magyarországon élő Krisna hívők társulásáról: „Prabhupáda gyakran szólította nőtanítványait is prabhunak⁸ jelezve, hogy a lelki életben a férfiak és a nők egyenlők. Ugyanakkor Prabhupáda azt is hangsúlyozta, hogy anyagi téren a nőknek felelősségteljes férfiakon kell függeniük. Bhaktarupa Swami is a guru⁹ szerepet a férjnek, a feleségnek meg a gopit¹⁰ szánta. Mások úgy vélték, hogy az ISKCON-ban¹¹ a nőket gerekszámba veszik. K. Knott a kilencvenes évek elején úgy látja, hogy a Krisna-hívő nők többsége egyelőre elfogadja, hogy szerepük elsősorban férjük szolgálata, sőt még azt is, hogy szépségük veszély mind a férfiak szellemi fejlődésére, mind a családra nézve. A Krisna mozgalomban 70-es évek elején a krisnás nők még számos korlátozásnak voltak kitéve. Igaz, hasonló tapasztalhattak az Egyesült Államokban élő nők a „világi társadalomban” is, ahol a házasságok fele válással végződik. A Krisna hit pedig sikeresebb házasságokat ígért. Prabhupáda elsősorban védikus-tradicionalis női feladatokat ajánlott, de nem akadályozta a nőket abban, hogy más szerepeket is kipróbálhassanak. A 80-as évek végén azonban a krisnás nők hangja erősödött, s mindkét nem kezdte felismerni, hogy veszélyes a nőket másodosztályú státuszba helyezni. F. J. Daner már a hetvenes évek közepén jelezte, hogy egy csomó probléma vetődik föl a krisnás házasságokban, különösen akkor, ha a házaspár egyik tagja nem Krisna-hívő, de akkor is, amikor mindketten krisnások, mert igen nehéz eleget tenni egyszerre a házas emberrel és a házas-szerzetessel szemben támasztott követelményeknek.

⁸ Prabhu: férfi Krisna hívő, jelentése mester

⁹ Guru: lelki tanítómester

¹⁰ Gópi: Krisna tehénpásztor barátnője

¹¹ ISKCON: International Society for Krishna Consciousness: Krisna tudat Nemzetközi Szervezete, melynek alapítója Prabhupáda

Egyre gyakrabban hallható, hogy az előírásokat betartó házaspárokat szerzetestanulónak kell tekinteni, sőt olykor még az is elhangzik, hogy a Krisna-tudatos családban élés hasonló lemondást jelent, mint a legtökéletesebb, lemondott életrend. A házasságon belüli szexuális- és szeretet-kapcsolat tekintetében egyfelől a bhakták jelentős része tájékozatlan, másfelől eléggé eltérő attitűdök és vélemények regisztrálhatók. Úgy tűnik, a Krisna-hívők körében a házastársi szeretet egyrészt megfosztódik titokzatos és transzcendens jellegétől, s nagyon is pragmatikusan kezelődik, másrészt túlon túl is filozófiai síkon tárgyalódik. A párválasztás és a házasságra való felkészülés gyakorlata is eléggé változatos képet mutat. Az egyik véglet, amikor a fiatalok a gurutól várják a kezdeményezést, a párválasztási és házassági forgatókönyv kidolgozását és lediktálását, a másik pedig az, amikor a fiatalok maguk döntenek, s csak szentesítik döntésüket lelki tanítómesterükkel. Noha a klasszikus védikus elvek szerint a feleségnek férjéhez kell vonzódnia, Prabhupáda és tanítványai mégis azt tanácsolják a bhaktáknak, hogy mindketten leginkább Krisnához ragaszkodjanak. „Ha egy férfi vonzódni kezd, egy nő anyagi tulajdonságaihoz az megfosztja őt a lelki fejlődés lehetőségeitől. Az anyagi életben a nő egy ál-szeretetteljes atmoszférát teremt, ami foglyul ejti a férfit. Egy nő ugyanúgy veszélybe kerül, ha a férfi anyagi tulajdonságainak befolyása alá kerül.” Ezek a szentenciák a „happy in this life, happy in next life” című könyvből kerültek át a Nama Hatta Magazinban olvasható írásba.” Kamarás István lektorai úgy vélik: „A lényeg az, hogy mindkét fél az anyagi helyett a lelki kapcsolatot helyezze előtérbe. Természetesen nem baj, ha a krisnás férj és a feleség tetszik egymásnak, de mivel a lelkiség a ráncok mögött is megmarad, gyermekeinek hosszú távon is tudnak szilárd, szeretetteljes családi közeget teremteni.” (Kamarás 1998: 14-15)

A hívők életvitelét a fent leírtak nagymértékben meghatározzák. A feleség férjét prabhunak, azaz mesternek, a férj feleségét matajinak, azaz anyácskának szólítja. Azok, a matajik, akikkel interjút készítettem elmondták, hogy a férjük segít abban, hogy fejlődjenek a lelki életben és ő ad irányítást a számukra.

Az idézett szövegben található részt- miszerint „a házasságban való élés hasonló lemondást jelent, mint a legtökéletesebb lemondott életrend”- egy általam készített interjúval támasztanám alá, amit Beával¹² készítettem, aki nem szeretne házasságot kötni: *„Nem szeretnék házasodni. Én régen se akartam. Azért házasodnék csak, mert nincs nagy különbség, mert az első helyen a lelki élet van a házasságban is és nagy problémát nem jelent az, ha valaki házas. Vannak olyan emberek, akik teljes mértékben Istennek szentelik életüket*

¹² Bea 28 éves, 25 évesen ismerkedett meg a Krisna-tudattal

és ebbe nem fér bele a házasság. Mondjuk nálunk ez egyedi, mert, aki házas, az is jól gyakorolja a lelki életet. Egyszer hallottam, hogy a nőnek a házasság annyi lemondással jár, hogy neki a házasság az igazi lemondó rend. Amikor láttam, hogy Krisna tudatban a családos élet és szerzetes élet lényegében ugyanaz, akkor úgy gondoltam, hogy lehet, hogy megpróbálnám ezen a módon a családos életet.”

II.3. Védikus, tradicionális párválasztás

A párválasztás tradicionálisan az eredeti védikus kultúrában úgy működött, hogy a szülők nézték meg- még mikor gyermekük kiskorban járt-, hogy ki lenne megfelelő párja fiúknak vagy lányuknak. A családnak volt egy mentora, egy guruja, akitől tanácsot kértek és megcsináltatták az asztrológiát és szépen kirajzolódott, hogy ki lenne jó párja gyermeküknek az adott településről. Úgy tartják, hogy amikor két fél ily módon egymás mellé kerül, automatikusan kialakul a szerelem, ugyanis ahogy a mondás tartja: őket Isten is egymásnak teremtette. Sokan felháborodnak ezen a kijelentésen, hiszen így az egyén elveszti a választás szabadságát és nem tud kellőképpen kibontakozni. A Krisna-hívők úgy vélik, hogy az illető sokkal jobban jár ezzel a módszerrel, mert így valóban illenek egymáshoz és kapcsolatuk tökéletesen fog működni. Ez által elkerülhető a válás intézménye és a házasság is kellemesen fog működni.

II.4. Párválasztás menete

Manapság már másak a körülmények, hiszen a mai Krisna-hívők nem a védikus kultúrába születtek, ám ezeknek az elveknek mégis teljesülniük kell a párválasztás során. Fontos, hogy szükség van megfontoltságra és kellő intelligenciára, hogy ne csak az érzelmek irányítsák a kapcsolatot.

„Nálunk, ha valaki házasodni szeretne, akkor felkeresi a mentort és jelzi a szándékát, hogy szeretne férjhez menni. És megnézi, hogy kik azok a személyek, akik illenének hozzá és, hogy egyáltalán alkalmasak-e arra a felek, hogy házasságba lépjenek. Aztán ha ez meg van, akkor megkérdezik mindkét személyt, vagy ha valaki szimpatikus, akkor mondhatja, hogy nekem ő szimpatikus vele szeretnék társulni. És akkor csinálnak, egy horoszkópot mielőtt elkezdődik a társulás és a horoszkóp alapján társítják őket. Mert ugye a fiúk és a lányok annyira nem ismerik egymást, mert találkozunk a templomba, de azt nem lehet tudni, hogy milyen identitása, milyen mentalitása van az adott illetőnek. A horoszkóp viszont sok mindent

elárul ebből a szempontból és megnézik, hogy mennyire illenek össze, hogy a későbbiekben együtt tudjanak működni. És hát ez a döntő. A másik, pedig, hogy idősebb bhakták, szerzetesek kit ajánlanak, hogy ki lenne az illető számára a megfelelő személy.”

A Krisna-hívők tehát nagy hangsúlyt fektetnek a horoszkópra, azaz az összeillősségtesztre. Azt vélik, hogy az számít jó kapcsolatnak, ha 60% felett van az asztrológiai szám. Ám ennek ellenére vannak olyan párok is, akik sokkal alatta vannak, és mégis működik a házasságuk. Ilyen esetben nem szokták javasolni a társulást, de van, hogy két fél annyira szeretnék, hogy egy párt alkossanak, hogy mégis elkezdik az ismerkedési folyamatot. Ezek a kapcsolatok viszont sokkal nagyobb törődést és odafigyelést igényelnek. Nagyobb toleranciára van szükség és több odafigyelésre. Az effajta kapcsolatokba több energiát kell befektetni, ahol pedig nagyobb a százalékos arány az magától is szépen tud működni. Elismerik, hogy olyan nincs, hogy minden tökéletes legyen és egy házasság sosem lesz ideális, de a felek együtt tudnak működni és tudnak előre haladni a lelki életben.

A választás során sok bhakta Krisnára bízta a döntést és még, hogyha nem is szimpatikus számukra a másik, akkor is elkezdik a társulást, hiszen Krisna azt a személyt szánta nekik. Egyik Prabhu alanyom, Attila¹³ elmondta, hogy ő nem szeretett volna választani a lehetséges partnerek közül. „A templomvezetőnek jeleztem, hogy szeretnék házasodni és ő rögtön javasolt nekem négy olyan személyt, akik szintén szeretnének házasodni és természetben hasonló természetűek, mint én. Abból maradt három és mondta, hogy mindenképp én válasszak a három személy közül. Én nem akartam választani, mert alapvetően intelligens embernek gondolom magam, de Krisna meg még intelligensebb nálam és akkor gondoltam, hogy Krisnára bízom, hogy ki lenne az a személy, aki megfelelő lenne. És akkor a templomvezetője mondta, hogy válasszak én, én meg mondtam, hogy nem akarok választani. Akkor kicsit így ide-oda labdáztunk. Aztán mondtam, hogy jó legyen az, hogy csináljunk horoszkópot, és amelyik a legjobb horoszkóp én elfogadom, hogy Krisna azt a személyt szánja nekem. És akkor az a személy legyen. Aztán két hét múlva behívtak és mondták, hogy megkérdeztek más személyeket és ezt a személyt javasolják nekem. Én ezt elfogadtam, mert úgy gondoltam, hogy Krisna ezt a személyt nyilvánítja nekem. Én az első pillanattól kezdve úgy fogadtam el, hogy Krisna ezt a személyt küldte és akkor úgyis viszonyultam hozzá. Nem volt olyan, hogy megfordult volna a fejemben, hogy nem ő lesz az igazi. Én azt hiszem, hogyha én választottam volna, akkor én is őt választottam volna. Tehát ezt a döntést Krisna csak megerősítette, hogy ugyanazt a személyt szánta nekem, akit én el

¹³ Attila 1992-ben lett Krisna-hívő

tudtam volna képzelni feleségemnek. Ezért gondoltam, hogy ez így egy jó elrendezés és az eddigi tapasztalatok azt is mutatják, hogy ez így is van.”

Miután a választás megtörtént kezdetét veszi a társulás időszaka. Az első egy hónapban hetente egyszer találkozhatnak és csak a mentor jelenlétében és házában. A mentor rendszerint egy idősebb, tapasztalt házaspár, akik segítik a házasodni vágyó fiatalokat és a nehézségeket együtt próbálják megoldani. A mentorok irányítják a beszélgetést és segítenek abban, hogy a két fél megnyíljon egymás előtt. Ez kezdetben nagyon nehéz, hiszen szinte ismeretlenek egymás számára a felek. Ez az egyhónapos időszak az ún. titkos hónap, amikor a közösség előtt még nincs bejelentve a társulás az esetleges negatív vélemények elkerülése végett. Miután a kapcsolat bejelentetett a nő, homlokán, két szemöldöke között köteles viselni a bindit¹⁴, mely azt jelképezi, hogy szíve már foglalt és elkelt. Férfiaknál ez a megkülönböztetés, csak a sáfrányruha elhagyásával és a gyűrű viselésével jár.

Az első egy hónapban a párok rendelkezésére áll egy kérdés sor, amit meg kell válaszolniuk. Ezáltal megismerik a másikat és látják, hogy közösek-e a céljaik. A kérdéssor többek között a következő kérdésekből áll:

- Miért szeretne házasodni a hívő?
- Mik az elvárásai a házassággal kapcsolatban?
- Mekkora és milyen házat szeretne, valamint hogyan szeretné bebútorozni lakhelyét?
- Hány gyereket szeretne?
- Hogyan fogja nevelni gyermekeit és hová fogja iskolába járatni őket?
- Mik az erősségei és nehézségei?

Látszólag kicsit erőltetettnek tűnhet a folyamat, ám a Krisna hívők számára biztonságot ad, hiszen alaposan megismerik a másikat és képet kapnak arról, hogy milyen lesz a házasságuk. Emellett lehet különböző szituációs feladatokat is végezni, amely alapján megtapasztalható, hogy különböző helyzetekben hogyan reagál a másik fél.

Ezután következik egy három hónapos időszak, amikor már hetente kétszer lehet találkozni, de még mindig a mentor jelenlétében. Félévig a társulni kívánó férfi és nő nem teljesíthet közösen szolgálatot és a völgy területén belül nem mutatkozhatnak nyilvánosan és nem is beszélhetnek. Van olyan személy, akinek ez túl nagy áldozatot jelent, de a házasság érdekében képes lecsillapítani szenvedélyét.

¹⁴ Bindi: Indiából származó, kunkumból készült piros por

A társulás időtartama életkortól függően változik. Harminc év felett egy év után már lehet házasságot kötni, harminc év alatt viszont két és fél három évre terjed az ismerkedési időszak. Ezt az is befolyásolja, hogy a felek mennyire értik meg egymást, mennyire vannak összhangban ahhoz, hogy együtt tudjanak működni. Miután letelt a társulási időszak következik a védikus esküvő. Ha bármelyik fél úgy érzi, hogy a társulás nem megfelelő, azt azonnal jeleznie kell a mentorai felé és az esküvő napjáig bármelyik pillanatban felbontható.

II.4.1. Egyéni eset ismertetése

Dolgozatomban egy egyéni, a hagyományostól kicsit eltérő esetet szeretnék ismertetni, melyben interjúrészleteket is kívánok közölni. Andi és Gábor¹⁵ állításuk szerint a lelki életben teljesen más szinten vannak. A Krisna-tudatot is másként ismerték meg. Gábor 2003-ban találkozott a hittel és nyolc évig brahmácsári volt. Andi 1996-ban ismerkedett meg a Krisna-tudattal, de sokáig nem gyakorolta a hitet, mert eleinte jobban érdekelte őt a szórakozás, de mindig hitt Istenben. Megismerkedésük egy Krisna-hívők által szervezett indiai utazás során történt: *„a férjemmel 2011-ben ismerkedtem meg Indiában és oda úgy kerültem, hogy én nagyon nagy utazó vagyok és mindig raktam el a pénzt rá. Azt terveztem, hogy majd megyek Jamaicába. És akkor megláttam az interneten, hogy Krisnások Indiába szerveznek kéthetes utat, de nem is tudtam, hogy ki szervezi meg nem ismertem senkit, de úgy voltam vele, hogy belevágok. Annyi, hogy előtte másfél éve már hetente egyszer jártam Krisnásokhoz Miskolcon. Akkor megláttam, hogy lehet menni és elmentem és ott volt ezen az úton a férjem.”*

Andinak nagyon megtetszett Gábor külseje és az intelligenciája is megfogta, ám a férfi sáfrányruhát hordott, tehát nem állt szándékában házasodni. Így Andinak tisztelnie kellett Gábor döntését és tartania kellett volna a kellő távolságot. *„Ennek ellenére valahogy mindig egymásba botlottunk és apró félreértések következtében második hét végén arról beszéltünk, hogy elkezdenénk-e egy társulást itthon. Annyi hátulütője volt az egésznek, hogy akkor én egy 7 éves párkapcsolatban éltem, jónak mondható kapcsolatban, de nem tudtam felnézni az akkori páromra, mert nem volt elég intelligens. Magyarul mondvá butább volt, mint én lelki dolgokban. Anyagilag mindenünk meg volt. Hatalmas házunk volt Tapolcán, meg sok pénzünk. De hiányzott az a kapcsolatból, hogy valakire szeretetteljesen, lelkileg felnézzek. Meg az, hogy számíthassak rá és bízhatok benne. Ezek nekem fontos dolgok. És ilyen apró félreértések voltak. Pl. volt olyan, hogy ő kapott tejet az ottani templomba és minden szobát*

¹⁵ Andi 40 éves, 23 évesen ismerkedett meg a Krisna-tudattal; férje, Gábor fiatalabb tőle és 2003-ban lett hívő

végigjárt a tejjel és bekopogott és ott állt tejjel és én kértem és teljesen meg voltam győződve, hogy ő nekem hozott tejet. Eszembe se jutott, hogy esetleg más szobába is bemehetett. ”

Andinak a megismerkedés pillanatában már a harmadik vőlegénye volt. Megbeszélték Gáborral, hogy egy hónap múlva beszélnek és addig Andinak ki kell lépnie abból a kapcsolatból. *„Tehát azt mondta, hogy lesz egy hónapos szünet a párkapcsolatom után és ő utána fogja nekem megmondani, hogy mi lesz. Addig a lelki tanítómesterétől kér véleményt, tanácsot. Vártunk volna egy hónapot, de úgy volt, hogy a közös ismerősünkkel megüzente, hogy nem lehetséges a társulásunk. De én addigra ott hagytam a volt barátomat, hazaköltöztem anyáékhoz és nagy szerelmi lázba égtem. Kibuktam, két napig sírtam, hogy nem lehetséges a társulás. De nem hívhattam fel, mert nem zaklathattam, el kellett fogadnom, hogy mit akar, hogy ő nem akar házasságot. Végül három nap múlva felhívtam, hogy legyen, kedves mondja a szemembe, mert én olyan érzelmeket láttam benne, ami nem múlhat el csak úgy magától. Akkor elkezdtünk beszélgetni és azt mondta, hogy azért válaszolt nemmel, mert azt hitte, hogy én házasságba élek és idősebb bhakták mondták, hogy védikus házasságot csak olyan nővel köthet, aki még nem volt házas. Akkor éreztem meg igazából, hogy miért vártam 38 éves koromig három eljegyzéssel a hátam mögött. Háromszor voltam előtte gyűrűs menyasszony, de minden kapcsolatom tönkrement. Mondta, hogy ez vadházasság lenne és kitagadnák a völgyből, mert ilyen Krisna tudatban nincs. Ehhez el kellene hagynia a Krisna tudatot, és így le kellett mondania rólam. Utóbb kiderült, hogy ő végig szenvedte azt a pár napot ugyanúgy, mint én, és amikor mondtam, hogy nem voltam férjnél akkor mondta, hogy kezdjük előlről az egészet. Mondták, hogy így már lehetséges a társulás, mert nem voltam házas. Mikor a Prabhu megtudta, hogy nincs probléma a társulással, akkor elkezdett intézkedni. Nagyon fontos volt neki, hogy a lelki tanítómestere mit mond és elmesélt neki mindent és azt mondta rá, hogy engedélyezi a társulást. Mindketten belelkesedtünk és minden nap beszéltünk telefonon. És ez nagy pofon volt, mikor azt mondták, hogy nem ismerkedhetünk, mert mind a ketten szerelmesek voltunk egymásba. Szóval ez nagy teszt volt. De annál jobban örültünk mikor kiderült, hogy lehetett. Aztán ide költöztem Somogyvámosra albérletbe. A férjem bent volt önkéntes, de mivel nincs olyan, hogy önkéntes támogatóval társul (támogató, aki nem a völgyben él) ezért ő is kilépett. Én nem akartam belépni, mert az ott élők be vannak korlátolva. Nekem meg igényem van saját házra, autóra. Elég szenvedélyes ember vagyok, és nem bírom a kötöttségeket. És akkor kijött a férjem is. Egy évig kellett társulnunk, mert mi már idősebbek voltunk. ”*

A társulási idő leteltével összeházasodtak és onnantól kezdve boldog házasságban élnek és gyermeket is szeretnének. Úgy érzik, hogy Krisna próbára tette őket a párválasztás során, de nem adták fel, így végül házasságba léphettek.

A házasságban élő Krisna-hívők mindegyike boldognak gondolja kapcsolatát. Mint már említettem Andinak voltak komolyabb kapcsolatai, mégis úgy érzi, hogy megérte várnia, hiszen megtalálta a számára megfelelő társat.

II.5. Elvárások a párválasztás során

Kutatásom során szerepet szántam annak, hogy megvizsgáljam, mik azok a legfontosabb értékek, amit a másokban keres egy Krisna-hívő. Amit a legfőbb dologként emeltek ki az volt, hogy választottjuk is gyakorolja a Krisna hitet. Ugyanis ilyenkor két különböző elvű ember találkozik és nincs egyetértés közöttük. Fontos szempontként említették a tiszteletet. Véleményük szerint ez sok „nem krisnás” kapcsolatból hiányzik, aminek az oka az, hogy a felek az érzelmeikre hagyatkoznak és nem megfontolt intelligenciával választanak maguknak párt. Nagyon fontos szempontként említették a barátságot és az őszinteséget. Minden bhakta a házastársával beszéli meg a problémáit, amit együtt próbálnak meg kiküszöbölni.

Kevés bhakta választott a szerelem alapján. Persze adatközlőim között akadt olyan mataji is, aki a szívére hallgatott, de a legtöbb nőnél a szerelem csak másodlagos dolog. Állításuk szerint náluk is meg vannak az érzelmek, de csak a kapcsolat elején. Úgy gondolják, hogy az baj, ha csak a szerelem tartja össze őket, hiszen az érzelmek egy idő után elmúlnak, ezzel együtt kiderül, hogy nem illenek egymáshoz és szétesik a házasság.

Egyetlen egy esetet találtam, amikor kiemelték a külső szépséget. Ezt interjúrészlet által kívánom ismertetni: *„első alkalommal nagyon megfogott megmondom őszintén a szépsége is, meg nagyon szimpatikus volt, meg az intelligenciája is tetszett. Biztos, hogy van olyan nő, akinek mindegy, hogy hogyan néz ki a férfi. Nekem személy szerint soha nem volt mindegy, hogy milyen a külseje. Tudom, hogy ez nem egy jó dolog lelki szempontból. Lehetne bárki ugyanilyen intelligens, mint ő és az én szememnek csúnya, akkor nem tudtam volna hozzámenni feleségül. Tehát nekem fontos volt az is, hogy úgy nézzon ki, ami az én szememet gyönyörködteti. Mert vele élem le az életemet.”*

A fentiek alapján elmondható, hogy a Krisna-hívők párválasztásában elsődlegesek a belső értékek, a külső értékek pedig nem számottevők. Nagyon ritka az olyan eset, amikor a szépségre fektetik a hangsúlyt. A párok szinte alig ismerik egymást, így a belső értékek is már

csak a társulás során mutatkoznak meg, akkor ismerik meg a másikat, de az elvárásaiknak így is teljesülniük kell, hogy kapcsolatuk működőképes legyen.

A párválasztás során felmerülő elvárások kétféleképpen jellemezhetők: társadalomgazdasági erőforrások és kulturális javak szempontjából. „A társadalomgazdasági erőforrások azok a javak, melyek biztosítják a család „jólétét”. Mivel minden egyes egyén célja, hogy a párválasztásnál a lehető legjobbat válassza így versenyhelyzet keletkezik. Azok, akik hasonló adottságokkal rendelkeznek és a legvonzóbb emberek egymást fogják választani. Azoknál az embereknél, akik nem elég bátrak háromféle lehetőség áll fent: vagy nem házasodnak meg, vagy várnak, amíg egy náluk jobb feltételű „jelölt” nem kerül a képbe vagy pedig ugyanolyan adottságú embert választanak, ezzel megmaradva a homogámia szintjén. (Bukodi 2002: 3)

A Krisna-tudatban ez a fajta mentalitás nagymértékben fellelhető. Mivel terepmunkám során erre a szempontra nem tértem ki részletesen, így György Réka szavait idézném: „van egy lista, melyre a szerényebb adottságú emberek is felírhatják a nevüket. Szerényebb adottság alatt azt értem, hogy nem rendelkeznek konkrét elképzelésekkel a potenciális partnert illetően, és így hátrányosabb helyzetből indulnak, mint akik ezen a lépcsőfokon már túljutottak. Tehát ez a lista segít azon hívők számára, akik nem konkrét személy megnevezésével keresik meg az autoritásukat, illetve azok, akik még hezitálnak a döntésben. Másfelől mankó a vezetőség, az autoritások számára, mivel így átláthatóbbá és kontrollálhatóbbá válik a házassági piac. Vagyis a vezetőség informálva van a közösség azon tagjairól, akik „beneveztek a versenyre”. A házasodni vágyó kiválaszthatja számára a legszimpatikusabb partnert, és ha a másik fél is beleegyezik, elkezdődhet a társulás már ismert menete.” (György 2011: 24) Ismereteim alapján bebizonyosodik, hogy igaz, miszerint „hasonló hasonlót vonz”. Hiszen egyéniek a döntések és mindenki olyan párt választ magának, akivel azonosulni tud, és akiben saját magát látja, akivel közösek a céljaik.

Az elvárások másik jellemzője a kulturális javak. A Krisna-völgyi életmód során a hívők elsajátítják az indiai kultúrát, a krisnás nyelvezetet és ez által egy új közösségbe homogenizálódnak. Ám egyben a közeg heterogén is lehet, hiszen a hívők Magyarország bármely pontjáról származhatnak (György 2011: 25). Mivel két fél két különböző kultúrkörben és családi közegben nőtt fel így alapvető különbségeket találhatunk szemléletmódjuk között. Ám mivel úgymond új életet kezdtek, tiszta lappal indultak neki a lelki életnek és egész életüket ennek a látásmódnak szentelik így nagy eltérések nem

mutathatók csak akkor, hogyha nagyon mélyre ásunk. Résztvevő megfigyelőként láttam, hogy kijönnek olyan különbségek, amiket az illető az „előző kultúrájából” hozott.

II.6. Család szerepe a párválasztás során

„Magától értetődő a szülői család partnerválasztást befolyásoló szerepe. A származási háttér egyrészt megjeleníti azt a kulturális klímát, azt az általános értékorientációt, amelyben az egyének felnőnek; másrészt behatárolja azt az ismeretségi kört (lokális házassági piacot), amelyhez a fiatalok eredendően tartoznak, és ahol – ha a későbbiekben nem kerülnek gyökeresen más környezetbe – megpróbálják megtalálni jövőbelijüket; harmadrészt anyagi, gazdasági tőkét (vagy éppen ennek hiányát) képvisel (i). Mindebből az látszik, hogy a származási helyzet – a saját "teljesítményen" alapuló tényezők mellett (iskolázottság, foglalkozás, kereset) – mint az "örökölt" jellemzők megjelenítője "bélyegzi meg" a házassági piac szereplőit, és teszi őket még vonzóbbá vagy éppen ellenkezőleg, kevésbé "eladhatóvá", mint potenciális házastársakat. A szülői család házassági magatartást befolyásoló szerepe természetesen többféle módon érvényesülhet. Kezdve a meglehetősen közvetlen kontrolltól – a szülők, mint "házasságszerzők", tanácsadók, ismerkedési összejövetelek szervezői, az anyagi támogatások megvonói nem megfelelő választott esetén – egészen a gyermekek iskoláztatásán keresztül érvényre jutó közvetett befolyásig. Ez utóbbi esetben nyilvánvalóan arról van szó, hogy a származási háttér még ma is jelentősen meghatározza azt a képzési utat, amelyet a fiatalok bejárnak ily módon befolyásolja az iskolázottságot, a munkaerő-piaci esélyeket, a kulturális aktivitást, amelyek mentén kialakulnak a házassági preferenciák.” (Bukodi 2002: 32)

A Krisna-völgyben ritka, hogy egy bhaktának a szülei is a völgyön belül élnek, így gyermekük döntését nem befolyásolhatják. Adatközlőim szülei nagyon örültek a párválasztásnak és a házasságnak, annak ellenére is, hogy volt, aki már csak a házasság után ismerte meg gyermeke párját.

Mivel a Krisna-tudatban nincsenek anyagi vágyak és lemondással élnek, így vagyoni helyzet alapján sem hozható a döntés. A völgyben társadalmilag mindenki egyenlő, tehát a választás ez alapján lehetetlen.

II.7. Védikus esküvő

Minden Krisna- tudatos házasság polgári és védikus úton is megkötetik. A polgári esküvőre azért van szükség, mert önmagában véve a védikus házasságkötés nem törvényes. Ám a Krisna-hívőknél ez csak egyfajta formalitás, számukra a védikus szertartás a domináló. Itt idéznék Borival¹⁶ készült interjúból: *„4-5 évesen véletlenül pont ott voltam egy esküvőn és az óvodába mindig rajzoltam az élményeimet és akkor lerajzoltam azt is, hogy ezen az esküvőn tűzálldozat volt, meg, hogy a menyasszonynak a szeme mellé virágokat rajzoltak és ilyen embereket rajzoltam az óvodában. Mondtam anyukámnak, hogy nekem nem tetszik, mikor a nénik kifestik magukat, az én sminkem abból fog állni, hogy ilyen virágok lesznek az arcomra festve. Meg mondtam, hogy soha nem fogok férjhez menni, kivéve, ha ilyen esküvőm lesz, mint amit ott láttam és ez így is lett. Később is tartottam magam ahhoz az elképzeléshez, hogy nem fogok férjhez menni, hiszen ez csak egy papír, de így, hogy Krisnás lettem és lett ilyen védikus esküvőnk rájöttem, hogy férjhez menni csak úgy van értelme a dolognak, hogy Isten áldását kapjuk.”*

Ezek a szertartások a legtöbb esetben nyáron, a búcsú alkalmával mennek vége. Előfordul olyan eset is, amikor egyszerre több pár lép a házasság intézményébe. Az esküvő levezetője a brahmana, vagyis a pap. Olyan személy, aki két alkalommal kapott avatást.¹⁷ Az esküvő folyamán először a vőlegény lép a színpadra, majd csak utána megy fel a menyasszony lefátyolozva, akit a szertartás előtt Krisna elé vittek, ugyanis neki kell először látnia az újdonsült feleséget. Édesapja adja át a lányt a férjnek, akinek innentől kezdve kötelessége vigyáznia gyermekére. Ez azért fontos, mert minden nőre három férfi vigyáz az életben: amikor gyermek, akkor az édesapja, amikor házasságba lép, akkor a férje, és ha megöregszik, akkor a fiának a kötelessége, hogy mindig édesanyja mellett álljon.

A menyasszony piros szárit hord, és díszes festések borítják kezét, lábát és arcát. A vőlegény fehér ruhában van. Miután mindketten az oltárnál állnak kicserélik a nyakukban lévő virágfüzért, amit előző este készítettek életük párjának a számára. A hagyományos esküvőn megjelenő csokordobást itt a virágfüzér eldobása helyettesíti. A férj megajándékozza feleségét ruhával, majd pedig a választásnál a hajára keni a szindurt, egy piros vonalat, mely

¹⁶ Bori 28 éves és 18 éves volt, amikor Krisna-hívő lett

¹⁷ Avatás: A krisna tudatban két avatás létezik. Az első alkalommal kapják a hívők a szanszkrit nevet, második alkalommal pedig a papok kapnak avatást.

azt jelképezi, hogy az illető házas. A férj egy láncot, a mangalasutrát¹⁸ is odaadja választottjának. Úgy tartják, hogy a feleség hamarabb válik meg életétől, mint ettől a láncból. Ez a lánc is az összetartozást és az életen át tartó házasságot jelképezi. A szertartás része a tűzgyújtás is, amikor gabonát és gyümölcsöket áldoznak fel, ezzel jelezve azt, hogy kéri Krisna áldását a házasságra. A feleség gabona szórása segíti azt is, hogy a későbbiekben jó háziasszony váljon belőle.

A szertartás után teheneket etet az ifjú pár, majd pedig kezdetét veszi a lakoma, mely kizárólag vegetáriánus ételekből áll. Ugyanis a Krisna-tudat négy alapszabályából az egyik, hogy nem esznek húst, ezzel erősítve az állatok iránti könyörületességet és fejlesztve az együtt érző képességet. A férj csadarját és a feleség száríját összekötik, bele magvakat és rizst helyeznek. A házasság addig fog tartani, amíg a két esküvői ruhadarab egybefonódik.

¹⁸ Mangalasutra: kőből és aranyból készült lánc

III. Összegzés

2013. évi TDK dolgozatomban a Krisna hívők párválasztási szokásait vizsgáltam. A magyarországi Krisna hívők közössége egy fiatal, folyamatosan formálódó társadalom. Kevés gyerek él a völgyben és a legidősebb is 12 éves. Kevés az olyan család, ahol két generáció megtalálható, három pedig elő sem fordul. Ez alapján megállapítható, hogy a legtöbb bhakta családjától távol él, nem tartja velük napi szinten a kapcsolatot. A Krisna-völgyben élők minden hívőre úgy tekintenek, mint családjuk tagjára, segítséget is tőlük kérnek. Fontos szerepet kap a mentorság, hiszen ez által egy idősebb házaspár segíti a társulni kívánó feleket és házasságuk által megismerhető a tökéletesnek számító kapcsolat.

Előzetes felvetésem miszerint a Krisna-hívők párválasztásában a család kérdése kulcsfontosságú szerepet játszik beigazolódni látszik. A hívők alapos megfontoltság után, intelligenciával választják ki azt, akit társuknak szeretnének. Megfontoltságukra az ad okot, hogy a házasság intézménye komoly dolognak számít, a válás tiltott kultúrájukban. A fontos értékek hívőnként változóak, de a külsőségek és az érzelmek nem dominálnak. Párjukra barátként tekintenek, így az őszinteség a legfontosabb érték a másokban. Mivel a hívők nem élnek tiltott nemi életet, így a szexuális kapcsolat a gyermeknemzésre korlátozódik, mely ugyancsak a család fontosságát erősíti.

A későbbiekben szeretném terepmunkámat kibővíteni. Véleményem szerint kérdéseimre választ kaptam, de szélesebb körben és bővebben is szeretném megismerni a kultúrát és a szokásokat. Mivel mostani terepmunkám során a női adatközlők száma dominált, ezért a továbbiakban szeretném jobban megismerni a férfiak szemszögéből is a párválasztás és a házasság intézményét.

Végül hosszútávra nézve érdekes lehet megfigyelni a párválasztást egy olyan adatközlő szemszögéből, aki beleszületett a vallásba és egész életét ebben a hitben élte le.

IV. Irodalomjegyzék

Bukodi Erzsébet

2002 *Ki kivel (nem) házasodik? A partnerszelekciós minták változása az egyéni életútban és a történeti időben.* In: Szociológiai Szemle 2002. 2. évf., 28-58.

Eliade, Mircea

2009 *A szent és a profán: a vallási lényegről.* Budapest: Európa kiadó

Farkas Judit

2009 *Ardzsuna dilemmája. Reszocializáció és legitimáció egy magyar Krisna-hitű közösségben.* L'Harmattan Kiadó.

Földházi Erzsébet

2008 *Az első házasságkötés után. A párkapcsolatok dinamikája, egyszülős családok kialakulása és megszűnése Magyarországon a 20. század második felében.* PhD értekezés.

György Réka

2011 *„Vigyél vissza Krisnához” Párválasztás és annak társadalmi aspektusai a Somogyvámosi Krisna-völgyben.* In: Kultúra és közösség 2011. 2. évf., 4. sz. 37-48.

Kabai Viktor Levente

2005 *Új vallási mozgalmak Magyarországon: A magyarországi Krisna-tudatú hívők közösségének intézményesülése.* Diplomamunka. Budapest: BGF Nemzetközi kommunikáció szak.

Kamarás István

1996 *Krisna-tudat Magyarországon.* In: Replika: szociológiai viták és kritikák: társadalomtudományi folyóirat 1996. 2. évf., 7-8. sz., 21-22.

Kamarás István

1998 *Az odaadás nektárja (Magyar krisnások világlátása).* In: Liget 1998. 2. évf., 63-78.

Kamarás István

Újvallási mozgalmak világszerte és Magyarországon. In: Magyar Tudomány 1999. 44. évf., 5. sz., 560-569.

Kamarás István

2003 *Kis magyar religiográfia.* Pécs. Pro Pannónia Kiadó.
<http://mek.oszk.hu/08900/08944/08944.htm>

Lakatos Dóra

2005 *Találkozások a Krisna-tudattal.* Szigorlati dolgozat. Budapest: ELTE TÁTK Kulturális Antropológia Szakcsoport.

Tasi István (Isvara Krisna dasa)

2003 (szerk.) *Kérdések és válaszok a Krisna-tudatról.* Somogyvámos: Lál Kiadó.

Tóth Olga

1994 A házassággal, a válással és az együttéléssel kapcsolatos attitűdök. INFO-Társadalomtudomány, 30. sz. 27-32.

Vityi Dorottya

2009 *Családos szerzetesek – avagy párválasztás és családos élet a Krisna-tudaton belül.* In Hajnal Virág–Papp Richárd (szerk.): „Így kutatunk mi...” – az antropológiai terepmunka módszereihez. Budapest: Szimbíózis Kötetek, 14 (5): 65–107.